

S FAKULTETA NA ...

Visokoobrazovani mladi ljudi u građevinarstvu (2. dio)

PRIPREMILI:
Mislav Stepinac, Saša Ahac

U drugom dijelu rada o nezaposlenim visokoobrazovanim mladim ljudima u Hrvatskoj i određene neusklađenosti obrazovnog sustava s tržištem rada, prikazuju se zapažanja o prednostima i nedostacima te provedbi zapošljavanja mladih preko mjere stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa

Budući da je više od polovice ispitanika obuhvaćenih istraživanjem bilo zaposleno ili je još uvijek zaposleno preko mjere stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa, u ovome dijelu rada prikazat će se njihova zapažanja o prednostima i nedostacima te mjere i njezine provedbe. Također, 18 posto anketiranih mladih inženjera građevinarstva zaposleno je u inozemstvu, zbog čega će se u nastavku njihova razmišljanja o radnim uvjetima, zadovoljstvu poslom i primanjima usporediti sa zapažanjima mladih inženjera građevinarstva zaposlenih u Hrvatskoj.

Stavovi mladih o mjeri stručnog osposobljavanja

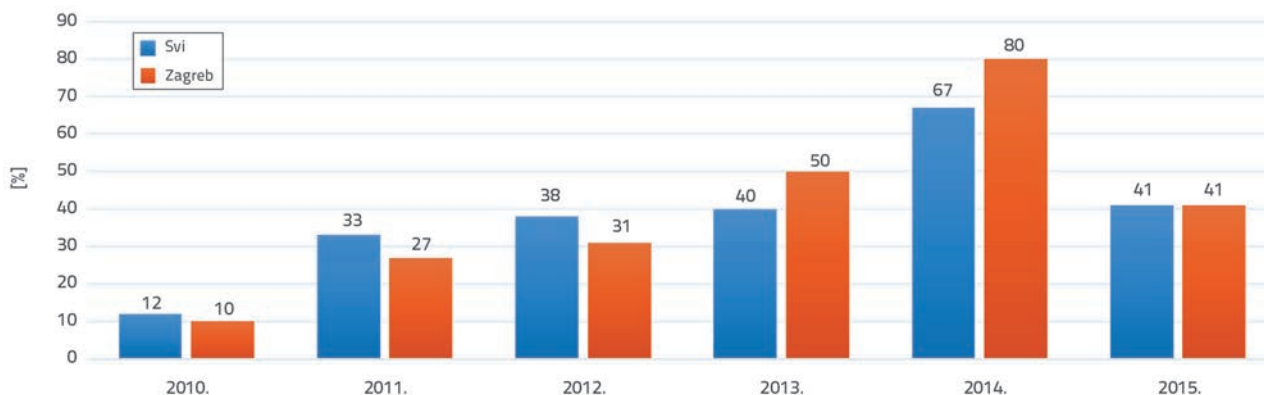
Na dijagramu prikazanome na slici 1. zamjetan je stalan porast udjela ispitanica i ispitanika uključenih u HZZ-ovu mjeru stručnog osposobljavanja (sa 12 posto

u 2010. na 67 posto u 2014. godini), što se podudara s povećanjem broja takvih ugovora u ukupnoj populaciji mladih u Hrvatskoj [8]. Pritom je alarmantan podatak da u posljednjih nekoliko godina mladi magistri inženjeri građevinarstva vrlo rijetko sklapaju "redovite" ugovore. Dodatno zabrinjava to što se unatoč sve većoj centralizaciji i u gradu Zagrebu neprestano povećava udio korisnika HZZ-ove mjere (s 10 posto u 2010. do vrlo visokih 80 posto u 2014. godini). Iznimka je generacija koja je studij završila 2015. godine, ali, nažalost, samo zato što velik broj njih još nije zaposlen. Rezultati ankete podudaraju se i s HZZ-ovim podacima, prema kojima je u razdoblju između 2011. i 2014. prosječan broj nezaposlenih osoba u dobi između 25 i 29 godina obuhvaćenih mjerom stručnog osposobljavanja bio najveći upravo u razvijenijim regijama koje imaju ispodprosječnu stopu nezaposlenosti, odnosno u

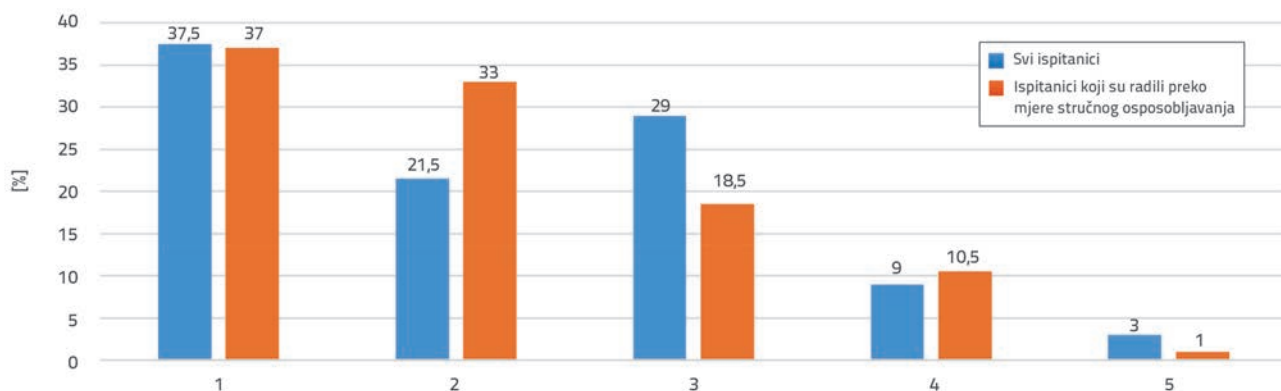
Gradu Zagrebu te Primorsko-goranskoj, Zadarskoj, Istarskoj i Varaždinskoj županiji [8].

Alarmantan je podatak da u posljednjih nekoliko godina mladi magistri inženjeri građevinarstva vrlo rijetko sklapaju "redovite" ugovore o zapošljavanju

Iz rezultata ankete vidljivo je to da velik dio ispitanika nije zadovoljan ni konceptom ni provedbom mjere stručnog osposobljavanja (slika 2.). Na ljestvici od 1 ("potpuni promašaj i iskorištavanje mladih ljudi") do 5 ("odlična prilika za mlade inženjere") gotovo 40 posto ispitanika ocijenilo je mjeru najnižom ocjenom. Još izraženije nepovjerenje u rezultate mjere stručnog osposobljavanja iskazali su upravo pojedinci koji su u nju bili ili su još uvijek uključeni. Naime, samo jedan posto tih ispitanika smatra da je zapošljavanje bez zasnivanja radnog odnosa izvršna prilika za mlade inženjere. Prosječna ocjena kojom su svi ispitanici ocijenili mjeru stručnog osposobljavanja iznosi 2,2, a prosječnom ocjenom 2,1 ocijenili su je ispitanici koji su se zaposlili ili su još uvijek zaposleni u sklopu te mjere. Za

Slika 15. Udio ispitanika korisnika HZZ-ove mjere stručnog osposobljavanja

Slika 16. Ocjena korisnosti mjere stručnog osposobljavanja

usporedbu, prema istraživanju provedenom krajem 2014. na reprezentativnome uzorku bivših korisnika koji su u sklopu mjere bili zaposleni do kraja rujna 2014. (N = 790), prosječna ocjena zadovoljstva ukupnim iskustvom kod visokoobrazovanih korisnika bila je 3,4 (ljestvica 1 – 5) [8].

Osim brojčane procjene zadovoljstva stručnim osposobljavanjem, ispitanicima je ponuđena mogućnost upisivanja dodatnog komentara o njegovim prednostima i manama te o vlastitome zadovoljstvu mjerom. Opisne komentare dalo je 33 posto anketiranih, a njihova opažanja sažeta su u tablicama 1. i 2.

Najčešći komentar o prednostima mjere stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa zapravo je negiranje postojanja ikakvih prednosti

Najčešći komentar o prednostima mjere zapravo je negiranje postojanja ikakvih prednosti (50 komentara). Kao što je vidljivo iz tablice 1., malobrojni su anketirani korisnici mjere izrazili zadovoljstvo ukupnim iskustvom stručnog osposobljavanja, pri čemu su kao razlog svojeg zadovoljstva uglavnom navodili stečeno

radno iskustvo. Međutim, uz pozitivnu ocjenu iskustva često su navodili i nedostatnu novčanu naknadu te loše šanse za zapošljavanje nakon izlaska iz mjere, što je prikazano u nastavku.

Gotovo svi korisnici mjere koji su upisali dodatni komentar kao njezin osnovni nedostatak navode niske novčane naknade. Drugi po učestalosti spominjan nedostatak jest nemogućnost napredovanja i ograničeno stjecanje iskustva, a često su istaknuti i izostanak mentorskog rada, nedefiniran status i strah od gubitka posla te s time povezana nemogućnost osamostaljenja:

- "2760 kn od stručnog bi trebali biti poticaj, a ne kompletna plaća."
- "Ako je 2400 kn jedini izvor prihoda, to može biti samo džeparac, a ne svota s kojom se može živjeti."
- "Više novaca sam zarađivala preko studentskih ugovora nego sada."
- "Ok, ako poslodavac nadoknadi razliku u plaći i nauči nešto radnika i naravno zaposli ga kada završi osposobljavanje."
- "Nejasna mi je politika onemogućavanja poslodavca da (barem legalno) radniku isplati dodatak na naknadu za stručno usavršavanje."
- "Poražavajuće je da čovjek s 25 godina dobiva plaću u vrijednosti stipendije."
- "Nit šta učio, radio, a ni zaradio, za novce za koje do kraja mjeseca ne možeš kupiti ni dovoljno hrane."
- "U mom slučaju naučila sam samo postupak izrade novog prostornog plana, dok sam većinu vremena sjedila besposlena u uredu. Jedina prednost je što godinu dana nisam sjedila besposlena u kući."

Tablica 1. Navedene prednosti mjere stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa

Prednost	Udio komentara [%]
stjecanje radnog iskustva	16
prilika za stalno zaposlenje	5
ostvarivanje poslovnih kontakata	5
stjecanje ovlaštenja Komore	4

Tablica 2. Navedeni nedostaci mjere stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa

Nedostatak	Udio komentara [%]
niska primanja	97
nemogućnost napredovanja i ograničeno stjecanje iskustva	55
rad na poslovima nevezanima uz struku i/ili spremu	53
nedefiniran status i strah od gubitka posla	43
diskriminacija od strane poslodavaca	24
mjera pogoduje isključivo poslodavcima	19
mogućnost rada na dvije godine (predugo)	15
srozavanje cijene rada u struci	7

- "Živiš na grbači roditelja jer s tim primanjima nisi sposoban za samostalni život; završio si fakultet među najboljima u generaciji, ali ti i dalje tvoji frendovi, koji su završili srednju tehničku školu, plaćaju kavu."

**Mladi na stručnom
osposobljavanju obavljaju
poslove koji ne odgovaraju
stručnoj spremi i struci za koju
su se školovali, a poslodavci tu
mjeru koriste ponajprije kao način
smanjivanja vlastitih troškova**

Ispitanici kao razlog nezadovoljstva često navode i to da su obavljali poslove koji ne odgovaraju stručnoj spremi i struci za koju su se školovali te ističu svoj dojam da su poslodavci tu mjeru koristili ponajprije kao način smanjivanja vlastitih troškova:

- "Mislim da je sve isto kao da radim preko normalnog ugovora o radu, samo je poslodavcu isplativije."
- "Iskorištavanje stručnog kadra za malo novaca."
- "Moje mišljenje je da je mjera kontraproduktivna i služi za izmišljanje radnih mjesta gdje ona ne postoje."
- "Školuješ se 5 godina da bi nakon toga kopirao i uvezivao projekte."
- "Zašto su omogućili da radimo čak dvije godine na programu stručnog? To je jedino u interesu izrabljivanja."

Jedan od motiva koji se često javlja u komentarima ispitanika jest i osjećaj "cirkularnosti" mjere koja im ne dopušta ostanak kod poslodavca kod kojega su se stručno osposobljavali, ali i neravnopravnost u usporedbi s "redovitim" zaposlenicima:

- "Pogoduje "lošim" poslodavcima koji mlade radnike postavljaju na pozicije gdje ne mogu ništa korisno naučiti niti napredovati i nakon završetka ugovora ih odbacuju i zapošljavaju nove na isti način. Također ruši cijenu svim inženjerima i većina mladih prvih par godina rada ostaje na plaći uz koju se ne mogu odvojiti od roditelja."

- "Najveće zamjerke su što te nitko ne doživljava ozbiljno i nisi ravnopravan s drugim zaposlenicima prema radiš 8 h i obavljaš jednak opseg posla."
- "Većina stručnog osposobljavanja obavlja se u državnim službama koje su ionako već prekapacitirane tako da zapravo nemate mogućnost ostati raditi na radnom mjestu za koje ste se kao "stručno" osposobili."

Prema autorima ovog rada, sljedeći komentari precizno sažimaju sveukupno mišljenje ispitanika o mjeri stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa:

- "Rad preko stručnog osposobljavanja je uvreda za visoko obrazovanje. Ni kad bih htjela ne bih mogla izdvojiti prednosti toga da magistar građevine radi za plaću od 1600 kuna. Kao osoba koja ne dolazi iz Zagreba i ne posjeduje stan u Zagrebu, radila sam, na sreću, samo mjesec dana stručno osposobljavanje. Stan je koštao 250 eura, dok je moja plaća u tom trenutku bila niti 200 eura. Poslodavcima se omogućuje izrabljivanje visokoobrazovanih ljudi. Ako vam osnovna financijska stabilnost nije osigurana poslom, ne postoji način da mogu izdvojiti dobru stranu rada."
- "Nema prednosti. Negativnosti: potplaćenost, iskorištavanje za izradu nebitnih stvari, nedefiniran status, omogućuje "izivljavanje" poslodavaca nad djelatnicima, globalno pad cijene rada u struci mladih inženjera, nesigurnost nakon završetka statusa u programu zbog možebitnog zapošljavanja novih članova programa i odlazak bez otpremnine čak i nakon 4 godine rada u istoj tvrtki."
- "Prednosti za zaposlenike praktički nema. Da nema stručnog osposobljavanja poslodavci bi jednako trebali radnu snagu ali bi ju plaćali bar dvostruko više. Ako imate sreće pa dođete kod rijetko poštenog poslodavca, kroz neko vrijeme ćete se svojim radom moći dokazati i dobiti povoljniji ugovor, a ako nemate, nakon dvije godine ćete ostati na ulici, a poslodavac će uzeti novog nesretnika na stručno osposobljavanje."

**Po isteku stručnog
osposobljavanja samo 29 posto
visokoobrazovanih ispitanika
formalno radi u struci, 53 posto
ih je nezaposleno, a 18 posto
formalno radi izvan struke ili radi
neformalno**

Nažalost, prikupljeni komentari anketiranih vjerno oslikavaju stanje u kojemu se našao velik broj mladih u Hrvatskoj. Kako bi njihove komentare stavili u širi kontekst, bit će prikazani i rezultati prije spomenutog istraživanja provedenog 2014. godine. Prema tome istraživanju, po isteku mjere samo 29 posto visokoobrazovanih ispitanika formalno radi u struci, 53 posto ih je nezaposleno, a 18 posto formalno radi izvan struke ili radi neformalno. Prema istome istraživanju, nakon isteka mjere 59 posto svih ispitanika (N = 790) nezaposleno je, dok 24 posto formalno radi u struci. Među ispitanicima koji formalno rade u struci njih 74 posto ima ugovor o radu na određeno vrijeme, a 50 posto radi za drugog poslodavca [8]. Iznimno je nizak i udio korisnika koji su nakon isteka mjere zadržani kao zaposlenici na radnome mjestu na kojemu su se osposobljavali (12 posto), što se može objasniti lošom situacijom na tržištu rada, ali i činjenicom da se mjera najčešće koristila u javnome sektoru u kojemu je na snazi zabrana zapošljavanja te u kojemu za razliku od privatnog sektora nisu postojali nikakvi uvjeti vezani uz uzastopno korištenje mjere [8]. Dodatno ograničenje za poslodavce iz privatnog sektora prema kojemu ne mogu nastaviti s korištenjem mjere u sljedećoj godini ako po njezinu isteku ne omoguće zapošljavanje najmanje 50 posto osoba koje su osposobljavali za rad ukinuto je 2014. godine [8].

Prikazani rezultati jasno upozoravaju na brojne manjkavosti u provedbi mjere stručnog usavršavanja na koju je u posljednjih nekoliko godina osuđen i iznimno velik broj mladih inženjera građevinarstva, zbog čega ne čudi sve veća tendencija njihova odlaska u inozemstvo, o čemu će biti riječi u nastavku.

Mladi inženjeri građevinarstva zaposleni u inozemstvu

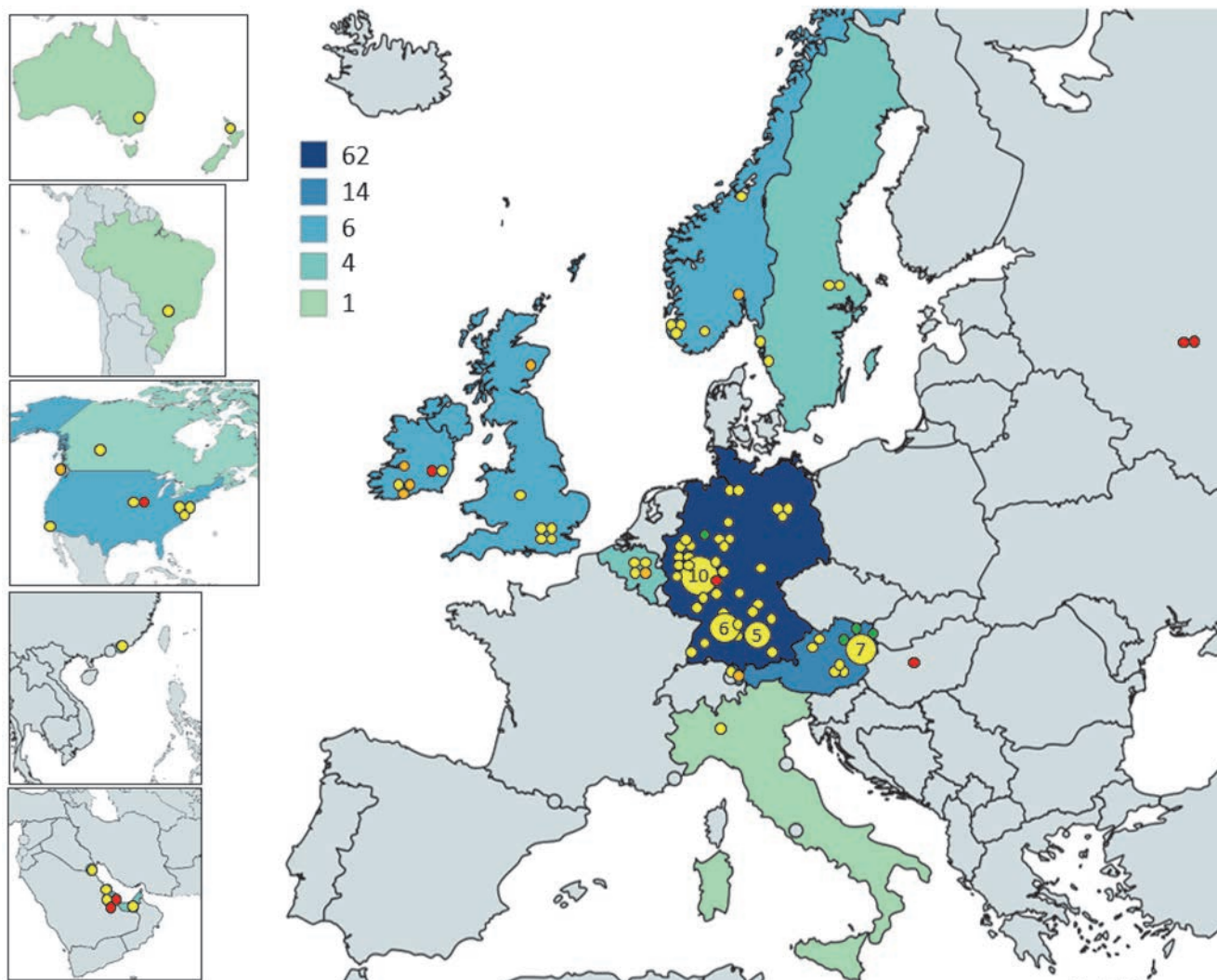
Iseljavanje stanovništva ima negativan utjecaj na gospodarski razvoj matične zemlje, na njezine socijalne i mirovinske sustave. Procjena stope iseljavanja obrazovanog stanovništva iz Hrvatske iznosi visokih 29,4 posto [15], a sve zamjetniji trend odlaska upravo visokoobrazovanih mladih inženjera građevinarstva nisu usporile ni do sada poduzete "vatrogasne" mjere zapošljavanja. Najčešće odredište hrvatskih iseljenika jest Njemačka, zbog čega su njezini statistički podaci iznimno važni za procjenu ukupnog broja iseljenika. Naime, iako je prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS-a) u Njemačku 2015. iselilo 12.264 građa-

na Republike Hrvatske, prema podacima njemačkoga statističkoga zavoda u isto vrijeme u Njemačku ih se doselilo pet puta više [16]. Pritom je najveći problem za Republiku Hrvatsku činjenica da odlazi sve više visokoobrazovanih, mladih ljudi.

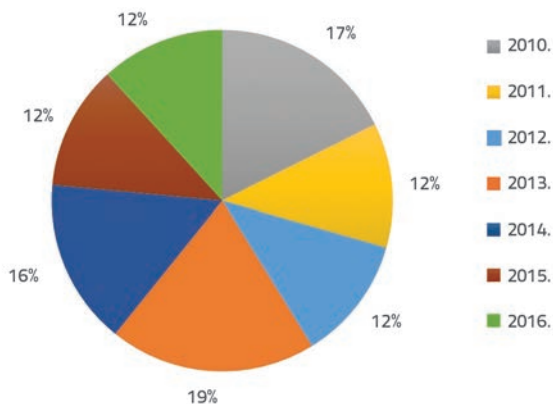
Iseljavanje stanovništva ima negativan utjecaj na gospodarski razvoj matične zemlje, na njezine socijalne i mirovinske sustave, trenutačna je stopa iseljavanja obrazovanog stanovništva iz Hrvatske visokih 29,4 posto

Potaknuti tim podacima autori ovog rada su se putem vlastitih poznanstava

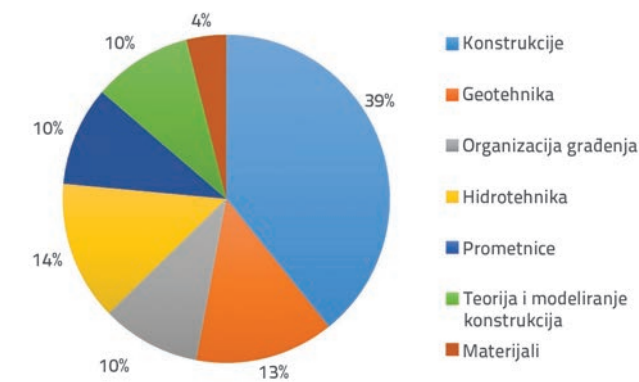
pokušali obratiti što većem broju bivših studenata Građevinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu zaposlenih u inozemstvu. U manje od mjesec dana prikupljeni su osnovni podaci o čak 124 inženjera koji su diplomirali nakon 2010. (podaci o završenome usmjerenju, godini kada je ispitanik diplomirao i odredišnoj državi). Činjenica da su dvije osobe u kratkome roku stupile u kontakt s tolikim brojem bivših studenata svjedoči o tome da je njihov ukupan broj zasigurno puno veći. Najveći broj iselio je upravo u Njemačku (62), što se podudara s podacima DZS-a, a smjestili su se najviše u Frankfurtu (10), Stuttgartu (6), Münchenu (5). U posljednje vrijeme mladi inženjeri građevinarstva sve češće iseljavaju i u Austriju, skandinavske zemlje, Ujedinjeno Kraljev-

Slika 17. Odredišne zemlje mladih inženjera građevinarstva (N = 124)

Slika 18. Raspodjela anketiranih iseljenika prema godini završetka studija

Slika 19. Raspodjela anketiranih iseljenika prema usmjerenju

stvo, Irsku i SAD, ali i na "egzotičnije" lokacije kao što su Novi Zeland, Australija i Hong Kong.

Odredišne zemlje bivših studenata Građevinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prikazane su na slici 17., na kojoj su države označene različitim bojama, ovisno o broju bivših studenata s kojima se stupilo u kontakt: 62 ih radi u Njemačkoj, 14 u Austriji, po šestoro u Ujedinjenom Kraljevstvu, Irskoj, SAD-u i Norveškoj, po četvero u Belgiji, Švedskoj i arapskim državama, dvoje u Kanadi te po jedan u Australiji, Brazilu, Italiji i Hong Kongu.

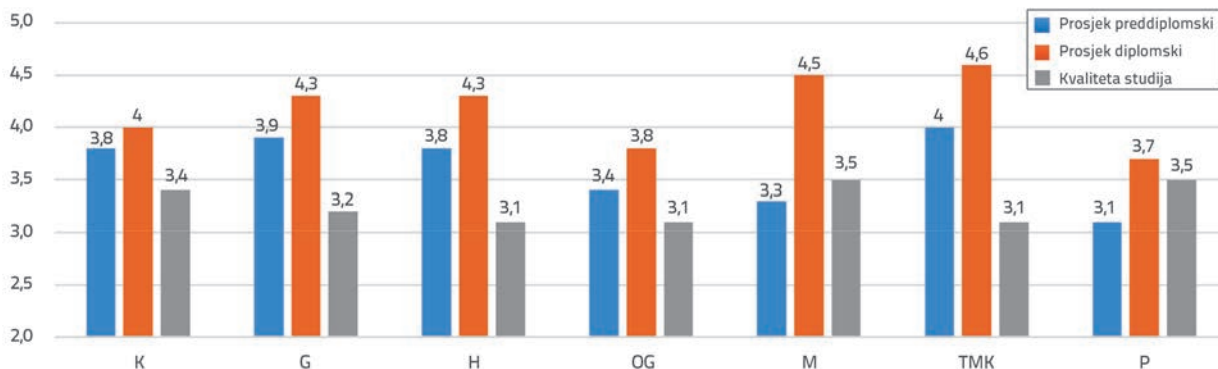
Na karti su žutom bojom označeni magistri inženjeri koji rade u struci, narančastom diplomirani inženjeri koji rade u struci (dodiplomski studij; diplomirali nakon 2010.), crvenom iseljenici koji su se vratili u Hrvatsku (ukupno osam osoba), a zelenom magistri inženjeri koji su nastavili daljnje školovanje u inozemstvu (ukupno četiri osobe). Zanimljivo je i to da je troje od četvero bivših studenata koji su nastavili školovanje u inozemstvu kao odredišnu državu odabralo Austriju te

da su trojica studenata nakon završetka fakulteta odlučila krenuti sasvim drugim putem i odabrala studij teologije u Vatikanu.

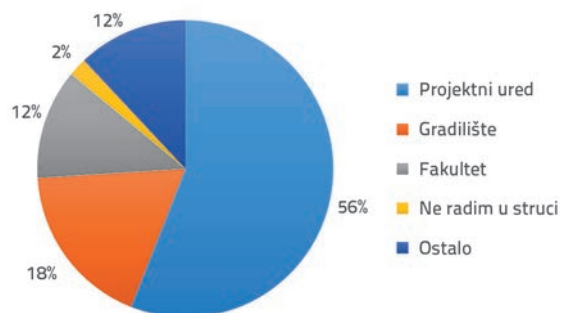
Što se tiče podataka o godinama završetka studija, najveći postotak iseljenika studij je završio 2013. (18,2 posto), a na drugome su mjestu oni koji su studij završili prije manje od godinu dana, odnosno 2016. (17,4 posto). Godine 2014. i 2010. studij je završilo 14,8 posto iseljenika, 2011. njih 12,4 posto, 2012. 11,6 posto, a 2015. 10,8 posto. Prema završenome usmjerenju, najviše je iseljenika bivših studenata Konstrukcije (34,2 posto), a zatim slijede bivši studenti Geotehnike (16,7 posto), Hidrotehnike i Organizacije građenja (11,4 posto), Teorije i modeliranja konstrukcija (10,6 posto), Materijala (8,7 posto) i Prometnica (7 posto). Od ukupno 124 iseljenika s kojima se stupilo u kontakt, njih 50 ispunilo je i anketu, čiji su rezultati prikazani u nastavku. Na slikama 4. i 5. prikazana je raspodjela anketiranih iseljenika po usmjerenjima i godinama kada su završili diplomski stu-

dij. Prema podacima prikazanim na slici 18., najviše anketiranih iseljenika diplomiralo je 2013. (19 posto), iste godine kada se prema prethodno prikazanim rezultatima ankete najdulje čekalo na prvo zaposlenje. Zanimljiva je činjenica da je do listopada 2016. kada je provedena anketa iselio i velik broj mladih inženjera građevinarstva koji su diplomirali u istoj kalendarskoj godini (2016.). U odnosu na podatke prikupljene od preostala 74 iseljenika, jedina znatna razlika jest u postotku onih koji su iselili 2016. godine: razlika od pet posto ujednačeno se raspodijelila po ostalim generacijama. Pritom najveći postotak iseljenih (19 posto) ponovno pripada upravo generaciji koja je studij završila 2013. godine.

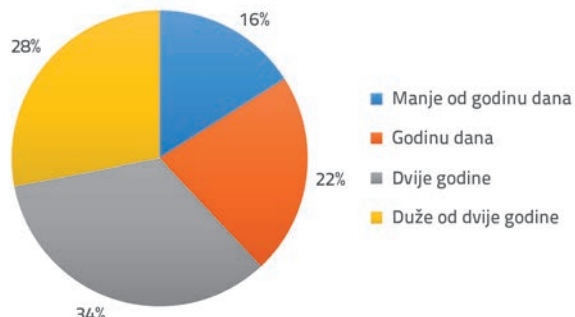
Raspodjela anketiranih iseljenika po usmjerenjima prikazana je na slici 5. Prema broju bivših studenata na prvome je mjestu ponovno usmjerenje Konstrukcije, a slijede Hidrotehnika i Geotehnika. Četvrto mjesto dijele Organizacija građenja, Prometnice te Teorija i modeliranje konstrukcija, dok je najmanji udio anketi-

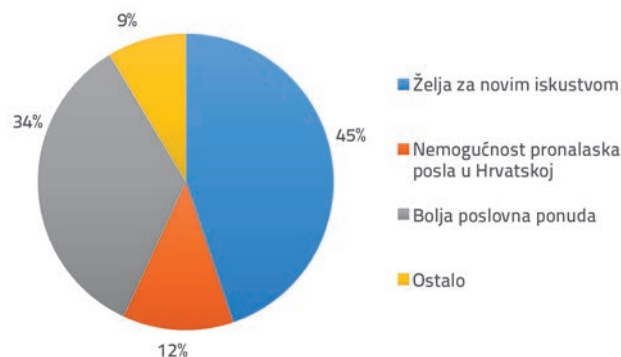
Slika 20. Prosjeck ocjena anketiranih iseljenika na prediplomskome i diplomskome studiju te procjena kvalitete završenog studija (K = Konstrukcije, G = Geotehnika, H = Hidrotehnika, OG = Organizacija građenja, M = Materijali, TMK = Teorija i modeliranje konstrukcija, P = Prometnice)

Slika 21. Udio ispitanika prema mjestu zaposlenja

Slika 22. Udio ispitanika i prema godinama radnog iskustva u struci

Slika 23. Razlozi odlaska u inozemstvo

ranih iseljenika diplomirao na usmjerenju Materijali.

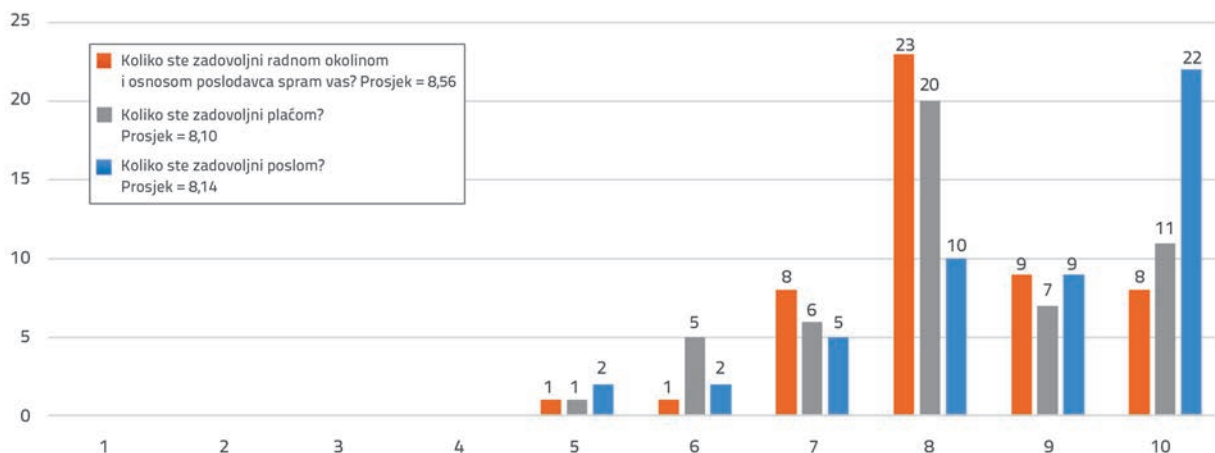
Prema statističkim podacima, za pronalazak posla u inozemstvu odlučuju se studenti s boljim prosječnom ocjena na preddiplomske i diplomске studiju (slika 20.), koji kvalitetu studija u smislu pripremljenosti za rad u struci ocjenjuju i nešto boljom prosječnom ocjenom (3,3) u odnosu na bivše studente zaposlene u Republici Hrvatskoj (3,1).

Svi anketirani koji žive u inozemstvu su zaposleni, pri čemu ih nešto više od po-

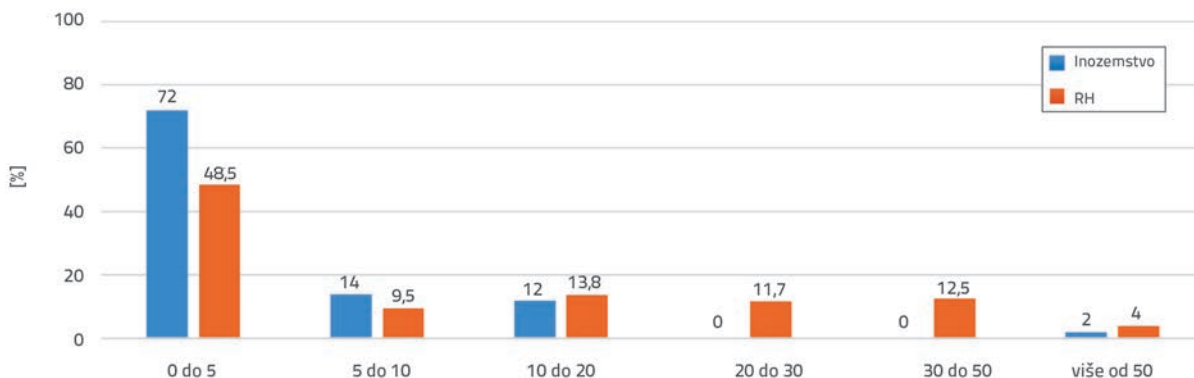
lovice radi u projektnim uredima, a njih dva posto ne radi poslove vezane uz struku (slika 7.). Najveći broj ispitanika radi u struci dulje od jedne godine (62 posto), a trećina ima više od dvije godine radnog iskustva u struci (slika 8.). Sedamdeset i pet posto anketiranih iseljenika radilo je u Hrvatskoj prije nego što je otišlo u inozemstvo, a kao osnovne razloge odlaska naveli su želju za stjecanje novog iskustva (45 posto) te bolje poslovne ponude (34 posto). Dvanaest posto anketiranih odlučilo se za odlazak zbog nemogućnosti pronalaska posla u Hrvatskoj, a njih još sedam posto (dio odgovora pod "Ostalo") jer nisu željeli raditi preko mjere stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa (slika 9.).

Na temelju podataka prikazanih na slici 10. zamjetno je zadovoljstvo ispitanih iseljenika poslom i plaćom te odnosom poslodavca prema zaposlenicima (prikazano na ljestvici od 1 do 10). Usporede li se ti podaci s rezultatima ankete namijenjene mladim inženjerima zaposlenima u Republici Hrvatskoj, može se primijetiti da je najveća razlika među anketiranim mladim inženjerima u zadovoljstvu plaćom. Naime, prosječna ocjena kod ispitanika koji rade u Republici Hrvatskoj iznosi 5,50, dok kod ispitanika koji rade u inozemstvu ona iznosi 8,10. Veća je i prosječna ocjena zadovoljstva poslom (6,75 u Republici Hrvatskoj u odnosu na 8,14 u inozemstvu) te odnosom poslodavca i radnom okolinom (6,90 u Republici Hrvatskoj u odnosu na iznimno visokih 8,56 u inozemstvu).

S obzirom na broj radnih sati, ukupno 68 posto anketiranih mladih zaposlenih osoba u inozemstvu izjavilo je da radi prekovremeno, pri čemu isti postotak ispitanika kaže da su im ti radni sati

Slika 24. Zadovoljstvo poslom, plaćom i odnosom poslodavca prema zaposleniku

Slika 25. Broj odrađenih mjesečnih neplaćenih prekovremenih sati

odgovarajuće plaćeni. Iako je postotak od 68 posto gotovo istovjetan onome kod zaposlenika u Republici Hrvatskoj, ogromna je razlika u broju plaćenih prekovremenih sati. Prema dijagramu prikazanome na slici 11., primjetno je da većina iseljenika u usporedbi sa zaposlenicima u Republici Hrvatskoj odradi puno manji broj neplaćenih prekovremenih sati.

Na pitanje o planovima o povratku u Hrvatsku 62 posto anketiranih odgovorilo je da ne zna želi li se vratiti

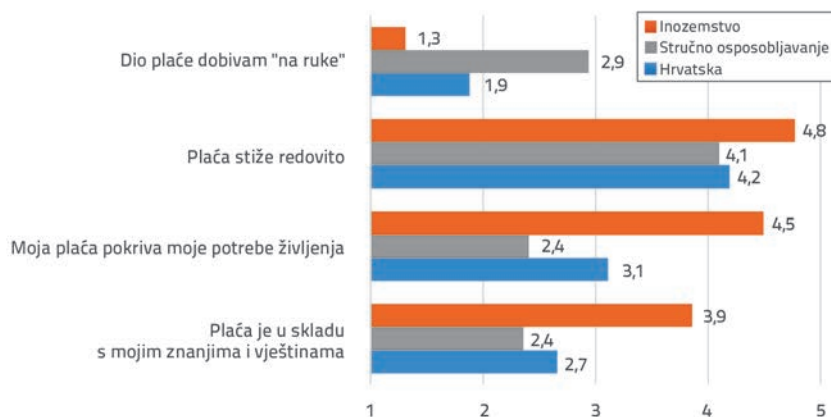
Na pitanje o planovima o povratku u Hrvatsku 62 posto anketiranih odgovorilo je da ne zna želi li se vratiti, 20 posto ispitanika odgovorilo je da se ne planira vratiti, 10 posto da će se vratiti nakon desetak godina, a ostalih osam posto izjasnilo se da će se vjerojatno vratiti u skorijem roku (od tri do pet godina). Odgovor na pitanje zašto povratak u Republiku Hrvatsku često nije imperativ za mlade inženjere građevinarstva anketirane u sklopu ovog istraživanja može se pronaći u sljedećem poglavlju, u kojem će se usporediti zadovoljstvo anketiranih iseljenika i mladih koji su ostali u Republici Hrvatskoj radnim uvjetima, mogućnostima napredovanja, novčanim naknadama za rad i odnosom pretpostavljenih prema zaposlenicima.

Usporedba stavova

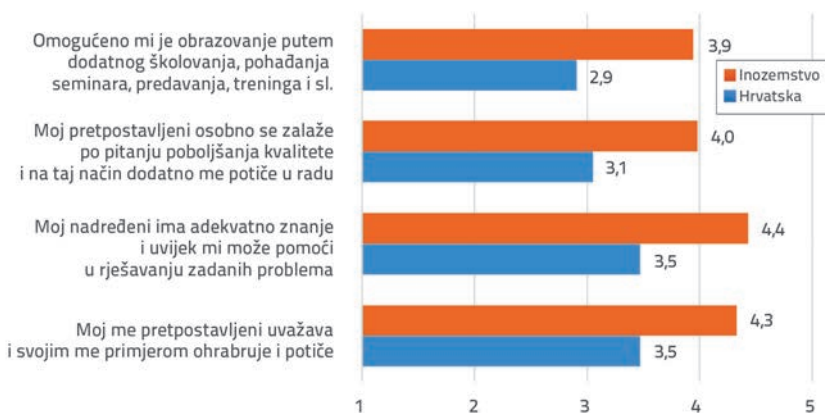
U ovome dijelu ankete ispitanici iz svih promatranih grupa pozvani su da na temelju vlastitog iskustva sa svijetom rada ocijene istinitost tvrdnji vezanih uz novčane naknade za rad, odnos pretpostavljenih prema zaposleniku, mogućnosti usavršavanja te uz općenite radne uvjete (na ljestvici od 1 "izričito se ne slažem" do 5 "u potpunosti se slažem"). Najviše ocjene u svim kategorijama, u skladu s očekivanjima, dali su anketirani iseljenici: njihove plaće stižu redovito, pokrivaju troškove života i u skladu su s njihovim znanjima i vještinama (slika 12.), mentorski odnos i mogućnosti napredovanja i usavršavanja ocjenjuju također vrlo visokom ocjenom (slika 13.; prosječna ocjena 4,2) i vrlo su zadovoljni radnim uvjetima (slika 14.; prosječna ocjena 4,2). U nezavidnome položaju su, ponovno očekivano, korisnici mje-

re stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa, koji, iako im poslodavac ponekad osigurava novčanu naknadu za rad mimo mjere, još uvijek plaćom ne mogu pokriti troškove života. Oni također, kao i svi anketirani mladi zaposleni u Republici Hrvatskoj, smatraju da njihova plaća nije u skladu s njihovim znanjem i vještinama. Mentorski odnos i mogućnosti napredovanja i usavršavanja anketirani mladi inženjeri građevinarstva zaposleni u Republici Hrvatskoj ocjenjuju prosječnom ocjenom 3,3 (slika 13.), a radne uvjete prosječnom ocjenom 3,4 (slika 14.).

Ispitani iseljenici govore da njihove plaće stižu redovito, pokrivaju troškove života i u skladu su s njihovim znanjima i vještinama

Slika 26. Tvrdnje o novčanim naknadama za rad

Slika 27. Tvrdnje o odnosu pretpostavljenih prema zaposleniku i mogućnostima usavršavanja

Slika 28. Tvrdnje o radnim uvjetima

I u tome dijelu ankete ispitanicima je osim mogućnosti brojčane procjene zadovoljstva ponuđena mogućnost upisivanja dodatnog komentara o njihovu iskustvu na hrvatskome tržištu rada i radu u struci općenito. Kao glavne zamjerke i nedostatke u procesu traženja posla ispitanici naveli su "namještene" natječaje za posao, tj. dobivanje posla "preko veze", niska početna primanja, traženje višegodišnjega iskustva rada u struci od osoba koje su netom diplomirale te vrlo ograničenu ponudu radnih mjesta. Poražavajuća je činjenica da su o prednostima rada u struci komentar dale samo tri osobe od ukupno 224 ispitanih:

- "Nemam zamjerki, stav o radu u struci, dobar, volim svoju struku uživam raditi stručno, kvalitetno i isticati znanja, iskustvo i stečene vještine."

- "Nema zamjerki, sistem funkcionira na principu "snađi se družbe" odnosno konstantnog traženja veza preko kolega i poznanika."
- "Ja sam zadovoljna, jedna od rijetkih na žalost, jedva čekam ujutro da idem u ured i na posao."

Mladi se nakon završenog školovanja u Hrvatskoj osjećaju nepripremljeni za rad u praksi, no nezadovoljni su i angažmanom mentora te mogućnostima napredovanja

U komentarima o kvaliteti studija u smislu pripremljenosti za izlazak na hrvatsko tržište rada i odnosu poslodavaca ispitanici često navode osjećaj

nepripremljenosti za rad u praksi nakon završenog studija, ali i nezadovoljstvo angažmanom mentora, mogućnostima napredovanja i visinom novčanih naknada, neplaćenim prekovremenim satima rada kao i odnosom pretpostavljenih prema zaposlenicima:

- "Izlazak na tržište rada bez ikakvog znanja o praksi i praktičnoj građevini. Poslodavci iskorištavaju situaciju i mogu birati kvalitetnu i jeftinu radnu snagu. Rad u struci je često nezahvalan, bar za mlade. Istovremeno se trebaju dokazivati i učiti, što nikako nije dobra stvar za mladog inženjera kad ima takav početak karijere."
- "Nisam pretjerano tražio posao u Hrvatskoj, ali ono koliko sam dobio uvid poslodavci imaju pomalo nerealna očekivanja."
- "Hrvatsko tržište ne nudi mogućnost napredovanja, niti daje sigurnost. Plaća nije u skladu s odgovornostima koje se očekuju od nas kao inženjera."
- "U Hrvatskoj su poslodavci često imali stav Boga u smislu da oni sve znaju, a mi ništa, što je naravno i istina jer mi smo tek došli s Fakulteta, no to im ne daje za pravo da nas se podcjenjuje. Potreban je veći međuljudski odnos, kojega često nema."

Autorima ovog rada posebno su zanimljivi i komentari anketiranih o uočnim razlikama između školovanja te ulaska na tržište rada u inozemstvu i u Republici Hrvatskoj:

- "U inozemstvu je traženje posla dosta jednostavan proces zato što su za zaposlenje bitni prije svega volja za radom i učenjem, kao i znanje koje je potrebno za obavljanje posla. U Hrvatskoj je stanje dosta drugačije i često su presudni neki drugi faktori. Radom u struci sam zadovoljan jer je to ono što sam htio raditi, iako moram priznati da je ponekad dosta stresno."
- "Mladi inženjeri u procesu traženja svog prvog posla nedovoljno su pripremljeni na praktični rad i ono što ih očekuje. Smatram da su "naši" in-

ženjeri sa stečenim znanjima u najmanju ruku ravnopravni inženjerima iz ostalih zemalja. Glavna razlika, prema osobnom mišljenju, je ta da je većina studenata, pa čak i nekih učenika neposredno prije studija, u inozemstvu (npr. u Njemačkoj) već zaposlena u inženjerskim uredima ili građevinskim tvrtkama. Na taj način se nakon završetka studija dobije potpuno pripremljeni inženjer za rad. Moja ocjena studija je možda malo nepravedna, ali smatram da bi Građevinski fakultet u većoj mjeri trebao pomoći studentima da zajedno s građevinskim tvrtkama studente pripreme za rad u praksi. Što se struke tiče, građevinski inženjeri imaju vrlo zanimljiv, dinamičan i osebujan posao, koji je nažalost lošije plaćen u odnosu na inženjerske poslove drugih struka. Kako u Hrvatskoj, isti slučaj je i u Njemačkoj."

Umjesto zaključka

Prvi kontakt sa svijetom rada i prva iskustva stečena na radnome mjestu oblikuju buduće stavove pojedinaca o radu i zaposlenju, zbog čega je vrlo važno da su ti doživljaji pozitivni. Nažalost, za visokoobrazovane mlade ljude u Hrvatskoj ti su kontakti često obilježeni frustracijama i neispunjenim očekivanjima zbog nemogućnosti pronalaska prikladnog zaposlenja, ali i dugotrajnih i neučinkovitih administrativnih procedura [17]. Nezaposlenost u mladoj dobi, pored odgođenog stambenog i financijskog osamostaljivanja, može imati brojne negativne, dugoročne posljedice poput nižih plaća, otežanog napredovanja te povećanog rizika od dugotrajne nezaposlenosti [8]. Poslovi koji su na raspolaganju često su vezani uz ugovore na određeno (65 posto mladih zaposleno je preko takvih, nesigurnih oblika rada [3]), rad "na crno", niske i neredovite plaće te nemogućnost daljnje usavršavanja. Ukratko, ulaganje u obrazovanje koje bi mladima trebalo omogućiti život dostojan čovjeka često rezultira neispunjenjem tih potreba [17].

Dodatno nezadovoljstvo i ogorčenost mladih u Hrvatskoj uzrokuju i mjere pokrenute u posljednjih nekoliko godina kako bi se potaknulo zapošljavanje osoba bez radnog iskustva, a koje su se pokazale ekonomski i socijalno nepravednima te istodobno nepotajajima i neučinkovitima [8]. Naime, one se sve više provode prema principu "kako što više olakšati poslodavcu", zanemarujući princip "kako možemo pomoći mladima da se što kvalitetnije uključe na tržište rada" i mogle bi u konačnici dovesti do situacije u kojoj cijela generacija mladih radi za plaću nedostatnu za dostojanstven život [18]. Zbog svega navedenog ne čudi podatak da gotovo 34 posto mladih u Hrvatskoj učestalo razmišlja o preseljenju u inozemstvo [3]. Nažalost, provedeno istraživanje prikazano u ovom radu pokazalo je da ni mladi inženjeri građevinarstva, budućnost jedne od donedavno najisplativijih struka u Hrvatskoj, ne predstavljaju iznimku: 80 posto anketiranih iseljenika vjerojatno se više neće uključivati u hrvatsko tržište rada.

Rezultati provedene ankete i komentari ispitanika pokazali su nam sljedeće. Viđen očima protagonista, nezavistan položaj u kojemu se nalaze sada već cijele generacije mladih inženjera građevinarstva nema svoje temelje isključivo u ekonomskoj sferi. Mladi inženjeri su, kao jedna od najosjetljivijih i zasigurno najvažnijih skupina za budućnost struke u Hrvatskoj, nezadovoljni dijelom zbog nerazumijevanja starijih generacija te dijelom zbog izostanka potpore u suočavanju s izazovima s kojima se susreću na početku svoje karijere. Prema autorima ovog rada, sljedeći komentar jednog od anketiranih bivših studenata sažeto prikazuje uvjete u kojima se danas suočavaju svi visokoobrazovani mladi ljudi na samome ulasku u svijet rada u Republici Hrvatskoj: "*U skladu s općim stanjem nacije i njenim mentalnim sklopom, a u ponajvećoj mjeri zahvaljujući pojedinim zakonskim odredbama, za pojedinca s VSS se čini nemogućom misijom pronaći posao koji će mu pružiti sigurnost i adekvatne uvjete rada (pod tim ne mislim samo na plaću).*"

LITERATURA

- [1] Građevinski sektor EU i Hrvatske – od recesije do oporavka, HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA, Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize, Odjel za makroekonomske analize, 2016.
- [2] HZZ statistika: Registrirana nezaposlenost, <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tiplzvjestaja=1>
- [3] Repalust, A.; Velimirović, I.: Mladi na tržištu rada – istraživački izvještaj, CESI-Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje, 2015.
- [4] Szavits-Nossan, A: Bolonjska deklaracija i novi studiji građevinarstva, GRAĐEVINAR 58 (2006) 5, 357-366
- [5] Krištof, M.; Pisk, K.; Radeka, I.: Istraživanje o primjeni bolonjskog procesa na hrvatskim sveučilištima, Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja, 2016.
- [6] Španiček, Đ.: Bolonjski proces u Hrvatskoj, *Polimeri* 26 (2005) 2, 76-78
- [7] web stranica Građevinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, http://www.grad.unizg.hr/o_fakultetu/alumni
- [8] Levačić, D.: Kriza i nejednakost na tržištu rada: rezultati istraživanja mjere Stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa, Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju, 2015.
- [9] Bejaković, P.; Mrnjavac, Ž.: Nezaposlenost mladih i mjere za njezino ublažavanje u Hrvatskoj, *Političke analize* 27 (2016), 32-38
- [10] HZZ Mjesečni statistički bilten, broj 12, Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2016.
- [11] Bušić Crnković, A.; Frlan Bajer, A.; Načinović, L.: Neudoban položaj – izvještaj o diskriminaciji mladih na hrvatskom tržištu rada, Mreža mladih Hrvatske, 2012.
- [12] Mreža Mladih Hrvatske: Ispred Vlade izložen posljednji ugovor o radu na neodređeno u Hrvatskoj, 17.11.2016., <http://www.h-alter.org/vijesti/>
- [13] COM/2015/0429 final: Joint Report of the Council and the Commission on the implementation of the renewed framework for European cooperation in the youth field (2010-2018), EC, 2015.
- [14] Prosječne mjesečne isplaćene neto plaće zaposlenih za prosinac 2014., priopćenje Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2014/09-01-01_12_2014.htm
- [15] Peruško, M.: UZROCI EMIGRIRANJA MLADIH, Završni rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Pula, 2016.
- [16] Turčin, K.: UZNEMIRUJUĆA ISTINA O EGZODUSU HRVATA, portal Jutarnji list, objavljeno 18.2.2017., <http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/uznemirujuca-istina-o-egzodusu-hrvata-od-ulaska-u-europsku-uniju-iseljavanje-je-eksploziralo-samo-je-u-njemacku-odsellilo-180000-nasih-gradana/5650383/>
- [17] Crnković-Požaić, S.: Transition from School to Work: Internships and First Entry to the Labour Market in Croatia, The European Training Foundation (ETF), 2009.
- [18] Mreža Mladih Hrvatske: Generacija na minimalcu, Facebook stranica MMH, objavljeno 1.3.2017., <https://www.facebook.com/notes/mre%C5%BEa-mladih-hrvatske-croatian-youth-network/vlada-predstavila-odmjere-do-karijere-a-zapravo-dobivamo-nema-karijere-bez-mjer/10155090319827138>